

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	646
Land:	Rusland
Kilde:	Landinfo
Titel:	Temanotat. Rusland – Jehovas Vitner
Udgivet:	15. februar 2021
Optaget på baggrundsmaterialet:	12. marts 2021

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Russland

Jehovas Vitner

15. februar 2021

© Landinfo 2021

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

On 20 April 2017, the Russian Supreme Court issued a ruling declaring the Jehovah's Witnesses Administrative Center to be an extremist organization. At the same time, the organization was declared banned along with the 395 local registered organizations. Since the ban was introduced, a total of around 430 Jehovah's Witnesses across Russia have been accused of activity for an extremist organization. So far, 65 persons have been sentenced, and the sentences range from imprisonment, suspended sentences and high fines, depending on their level of activity. Most of the persons charged are men aged 30 to 55 years, but women and young people have also been affected. The most severe penalties are given to those who have organized the activity. This includes arranging a meeting or a religious service at home.

Sammendrag

Russisk høyesterett avsa en dom 20. april 2017, der de erklærte Jehovas vitners administrative senter for å være en ekstremistisk organisasjon. Samtidig ble organisasjonen erklært forbudt sammen med de 395 lokalt registrerte menighetene. Siden forbudet ble innført, har til sammen rundt 430 personer over hele Russland blitt anklaget for å drive aktivitet for en ekstremistisk organisasjon. Hittil har 65 personer blitt dømt, og straffene varierer fra ubetinget fengsel til betinget fengsel og høye bøter, avhengig av aktivitet. Det er flest menn mellom 30 og 55 år som har blitt anklaget, men også kvinner og unge mennesker har blitt rammet. De strengeste straffene gis til dem som har organisert aktivitet. Dette omfatter blant annet å holde et møte eller en gudstjeneste hjemme hos seg selv.

Innhold

1 Innledning.....	7
2 Generelt om Jehovas vitner	8
2.1 Forkynnere, eldste	8
2.2 Dåpen.....	9
2.3 Aktivitet.....	9
2.4 Kontakt med annerledes troende	9
2.5 Eksklusjon	10
2.6 Aktivitet i ulike land	10
3 Forbud mot Jehovas vitner i Russland	10
3.1 Jehovas vitner i Russland	10
3.2 Lovgivning.....	10
3.2.1 Definisjon av ekstremisme	11
3.2.2 Sanksjoner	11
3.3 Reaksjoner mot Jehovas vitner før høyesterettsdommen fra april 2017	11
3.4 Høyesterettsdommen fra 2017.....	12
3.5 Har det generelle forbudet ført til endret aktivitet?	14
4 Aktuelle hjemler i straffeforfølgelsen av Jehovas vitner.....	14
4.1 Etter 2017 ble all aktivitet forbudt etter straffeloven	14
4.2 Artikkel 282.2 – organisering av en ekstremistisk organisasjon	15
4.3 Besittelse av religiøs litteratur	15
5 Reaksjoner mot Jehovas vitner	15
5.1 Husransaker	16
5.2 Overvåking	16
5.3 Pågripelser og avhør	17
5.3.1 Varetektsfengsling.....	17
5.4 Tilfeller av mishandling.....	18
5.5 Domfellelser	19
5.5.1 Straffeutmåling	19
5.5.2 Tilleggsrestriksjoner	20
5.5.3 Saker sendt tilbake fra domstolen til påtalemyndigheten	20
5.5.4 Henleggelse	21
5.5.5 Ankebehandling.....	21
5.5.6 Soning.....	21
5.6 Andre reaksjoner.....	22
5.6.1 Oppsigelser	22
5.6.2 Trussel om å bli fratatt barna	22
5.6.3 Rapportering om Jehovas vitner fra helsepersonell.....	22
5.6.4 Trakassering av barn.....	23
5.6.5 Tap av statsborgerskap	23
6 Hvem er mest utsatt for reaksjoner fra myndighetene?	24

6.1	Kjønn og alder	24
6.2	Aktivitet i organisasjonen/menigheten	25
6.3	Posisjoner i organisasjonen	25
6.4	Kvinner	26
6.5	Geografiske variasjoner	26
7	Referanser	27

1 Innledning

Russlands høyesterett avsa 20. april 2017 en dom som erklærte Jehovas vitner for å være en ekstremistisk organisasjon, og som forbød samtlige av organisasjonens aktiviteter på russisk territorium. I etterkant av dette forbudet har 65 Jehovas vitner over hele Russland blitt dømt for å ha utført eller ledet aktivitet for en ekstremistisk organisasjon, og ca. 430 har eller har hatt en anklage mot seg.

Dette temanotatet presenterer først noen fakta om Jehovas vitner. Deretter redegjør vi kort for reaksjoner mot Jehovas vitner i Russland i årene før høyesterettsdommen og for selve dommen. Hoveddelen av notatet handler om situasjon for Jehovas vitner i dag; hvorvidt medlemmene fortsatt kan drive sin aktivitet, og hvilke myndighetsreaksjoner de har møtt etter at Høyesterett avsa sin dom.

En del av informasjonen i dette notatet kommer fra Forum 18 News Service. Forum 18 er en norsk menneskerettighetsorganisasjon som arbeider for tros- og religionsfrihet. Nyhetstjenesten deres, Forum 18 News Service, er en kristen nyhetstjeneste som rapporterer om trusler og handlinger som motarbeider retten til trosfrihet. Rapporteringene gjøres uavhengig av religiøs tilhørighet. Nyhetstjenesten konsentrerer seg i hovedsak om stater i tidligere Sovjetunionen, inkludert Sentral-Asia og Øst-Europa, men har også publisert rapporter om en rekke andre land (Forum 18 News Service u.å.). Forum 18 er en av få aktører som følger situasjonen til Jehovas vitner nært, og som regelmessig rapporterer om deres situasjon. Landinfos vurdering er at Forum 18 er svært godt oppdatert.

Landinfo har i tillegg benyttet informasjon fra andre kilder, blant annet fra Human Rights Watch (HRW) og SOVA (Center for Information and Analysis). SOVA er en Moskva-basert organisasjon som forsker på blant annet ekstremisme og rasisme, og hvordan myndighetene bruker ekstremisme-lovgivningen. SOVA får sin informasjon fra Jehovas vitner og også fra russisk påtalemyndighet. Landinfo har hatt møter med SOVA, både i Moskva og i Oslo, og har stor tillit til organisasjonens arbeid.

Sist, men ikke minst, har vi brukt informasjon fra Jehovas vitners egen organisasjon i Russland. De er for tiden i eksil i Riga. De har en egen nettside, <https://jw-russia.org/>, der de daglig oppdaterer blant annet antall pågripelser og domfellelser av Jehovas vitner i Russland. Landinfo har i tillegg møtt representanter for Jehovas vitner i Russland i Moskva i 2018, og i Riga i januar 2020. Vi har også hatt møte med en representant for Jehovas vitner i Norge.

Ut fra et kildekritisk synspunkt kan det stilles spørsmål ved å bruke Jehovas vitner selv som kilde. Det kan argumenteres med at de er partiske, og at informasjonen de gir, har en slagside. Landinfo har som nevnt møtt dem ved flere anledninger, og har fått inntrykk av at de er etterrettelige og pålitelige i sin

informasjonsformidling, noe som støttes av andre pålitelige kilder, deriblant SOVA og HRW.

Vi gjør oppmerksom på at informasjonen om reaksjonene mot Jehovas vitner, slik som antall husransaker, pågripelser og dommer, er informasjon som raskt endrer seg.

2 Generelt om Jehovas vitner

Jehovas vitner er aktive i mange land og hadde 8,6 millioner medlemmer i 2019. De ble etablert i USA i 1870-årene, først som en bibelstudiegruppe, og etter hvert som et trossamfunn, med navn hentet fra Jesajas bok. Jehovas vitners lære har Bibelen som fundament, og den leses bokstavelig. Bibelen forstås som Guds ord som inneholder sannheten (SNL 2020).

Jehovas vitner forholder seg til én Gud og forkaster treenighetslæren. De tar avstand fra alle former for religion og okkultisme som innebærer reinkarnasjon eller spiritisme. Jehovas vitner unngår inntak av blod, både som mat og ved blod-overføring (SNL 2020).

2.1 Forkynnere, eldste

Jehovas vitner kalles ikke medlemmer, men forkynnere. Organisasjonen har heller ikke noe medlemsregister. Den enkelte forkynner har tilhørighet til en menighet gjennom sine aktiviteter. Alle lokale menigheter har en oversikt over sine forkynnere (Andersen, møte november 2019).

Det er ingen formell leder i en menighet. En menighet har imidlertid en gruppe med «eldste». Antallet eldste varierer, avhengig av kvalifikasjonene til forkynnerne i den enkelte menighet. For å bli en «eldste» fordres det at man følger Jehovas vitners levereregler og har en god forståelse av Bibelen. Det er ikke mange eldste under 30 år, og de som får denne rollen, blir anbefalt av andre eldste i menigheten. De eldste underviser ofte og organiserer aktivitetene i en menighet, samt organiserer og leder som oftest møtene. Dersom det er en mindre gruppe som møtes, dvs. ikke hele menigheten, er det ofte noen andre som leder møtene (Andersen, møte november 2019).

I tillegg har man såkalte pionerer. Dette er personer som bruker mer tid på å forkynne enn andre. En *alminnelig pioner* forkynner om lag 70 timer i måneden, og jobber ofte deltid. En *spesialpioner* bruker 130 timer eller mer til forkynning i måneden (Jehovas vitner u.å.). Pionerer kan være unge og voksne, men ikke barn. Ettersom de er mer aktive og synlige enn vanlige Jehovas vitner, kan de således

være mer utsatt for reaksjoner fra politiet (Jehovas vitner i Russland, videosamtale desember 2020).

2.2 Dåpen

Det finnes døpte og udøpte forkynnere. En person kan være forkynner uten å være døpt, men vil da gå i «lære» for å bli et Jehovas vitne. Etter å ha gått i lære en tid og besvart ti spørsmål, får personen en form for godkjennelse som Jehovas vitne før vedkommende blir døpt.

Selve dåpen betyr at personen har viet seg til Jehova. Den består av et dåpsforedrag, og deretter får den som døpes to spørsmål. Selve dåpen innebærer at personen må dukkes helt under vann. Dette skjer vanligvis i svømmebasseng, elver eller innsjøer. Det er vanlig at flere døpes samtidig (Andersen, møte 2019).

2.3 Aktivitet

Aktive vitner samles to ganger i uka i Rikets sal, som forsamlingshusene kalles. Foredrag, kurs i samtaleteknikk, bibelstudier, filmer og skuespill som belyser bibelske temaer, er blant aktivitetene. Menighetene ledes av såkalte tilsynsmenn, ikke av prester (SNL 2020).

Jehovas vitner driver systematisk oppsøkende virksomhet. To og to går fra dør til dør og forkynner at Guds rike snart vil overta makten og gjøre jorden til et paradys (SNL 2020).

Det er ikke mulig å være et Jehovas vitne uten å foreta seg noe, men metodene er fleksible (Andersen, møte 2019). Personer som av helsemessige årsaker ikke kan delta på samlinger, kan likevel være «til stede» og lytte til hva som blir sagt via telefon eller andre digitale kommunikasjonskanaler. En person som helt slutter å delta i Jehovas vitners aktiviteter og ikke lenger har kontakt med menigheten, blir ikke lenger regnet som medlem (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018).

2.4 Kontakt med annerledes troende

Det er vanlig for Jehovas vitner å ha mest omgang med andre Jehovas vitner, siden de deler samme livssyn. Innad i en familie kan det likevel være enkelte som er Jehovas vitner og andre som ikke er det. Når barn av Jehovas vitner blir voksne, er det ikke sjelden at disse velger en annen vei (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018; møte i Moskva oktober 2018).

Det er vanlig for et Jehovas vitne å gifte seg med et annet vitne. Det står i Bibelen at man skal gifte seg med en troende. Det hender at et Jehovas vitne gifter seg med en som ikke er det, men det er sjelden (Andersen, møte november 2019).

2.5 Eksklusjon

Eksklusjon er ifølge Jehovas vitner nødvendig dersom et medlem tar avstand fra vitnenes lære, eller gjentatte ganger bryter med Guds bud uten å angre (SNL 2020). Dette gjelder personer som ikke retter seg etter Jehovas vitners regler om oppførsel, og som for eksempel lever det trossamfunnet karakteriserer som et utsvevende liv. Det er heller ikke akseptert å bo sammen før ekteskap, eller å røyke og misbruke alkohol, det vil si at Jehovas vitner skal vise måtehold hvis de drikker (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018).

Ved eksklusjon får ikke personen noe avskjedsbrev, men det blir opplyst om eksklusjonen muntlig i menigheten (Andersen, møte 2019). Eksklusjon skiller seg således fra situasjoner der personer ikke lenger regnes som medlem som følge av inaktivitet.

2.6 Aktivitet i ulike land

Regler og ritualer i Jehovas vitner, deriblant seremoniprogrammet, er mer eller mindre de samme i ulike land. Noe aktivitet er imidlertid tilpasset lokale forhold i det enkelte land, for eksempel dersom det er restriksjoner eller forbud mot organisasjonen (Andersen, møte 2019).

3 Forbud mot Jehovas vitner i Russland

3.1 Jehovas vitner i Russland

Ifølge nettstedet til Jehovas vitner i Russland har trossamfunnet nærmere 172 000 medlemmer i landet (Jehovah's Witnesses in Russia u.å.). Dette tallet holder seg mer eller mindre stabilt, til tross for at noen har forlatt landet de siste årene (Jehovas vitner i Russland, møte i Riga, januar 2020).

Jehovas vitners hovedkvarter og administrative senter i Russland lå tidligere rett utenfor St. Petersburg (Reuters 2017). Senteret har vært registrert som en «religiøs organisasjon» siden 1999. Etter høyesterettsdommen i april 2017, som erklærte organisasjonen ekstremistisk og dermed forbød den i Russland, ble det administrative senteret flyttet til Riga, hvor det fortsatt befinner seg.

3.2 Lovgivning

Den russiske lovgivningen mot bekjempelse av ekstremisme består av flere deler (Library of Congress u.å.):

- Den føderale loven om bekjempelse av ekstremistiske handlinger (2002)

- Noen bestemmelser i straffeloven og i den administrative loven om forseelser, og
- Bestemmelser i en rekke andre relaterte lover

3.2.1 Definisjon av ekstremisme

Definisjonen av ekstremisme er vag. Art. 282 i den russiske straffeloven definerer ekstremistiske straffbare handlinger som handlinger motivert ut fra ideologisk, politisk, rasemessig, nasjonalistisk eller religiøst hat eller fiendskap eller hat mot en sosial gruppe (Straffeloven 1996).

3.2.2 Sanksjoner

Sanksjoner som følge av ekstremisme, kan rettes mot organisasjoner, medieinstitusjoner og individer.

Organisasjoner eller medieinstitusjoner kan kun straffes i henhold til loven om bekjempelse av ekstremisme per se, mens individers handlinger straffes etter ekstremismebestemmelsene i straffeloven eller loven om administrative forseelser (Library of Congress u.å.).

Hovedsanksjonen som følger av loven om bekjempelse av ekstremisme, er å avvike eller stenge en offentlig forening, organisasjon eller medieinstitusjon. Individers deltagelse i en organisasjon som har blitt definert som ekstremistisk og derfor avviket/stengt, er straffbart etter straffeloven art. 282 (Library of Congress u.å.).

3.3 Reaksjoner mot Jehovas vitner før høyesterettsdommen fra april 2017

Jehovas vitner ble først offisielt registrert i 1991, etter Sovjetunionens fall, men har vært til stede i Russland siden sent på 1800-tallet (Arnold 2016).

Organisasjonen var forbudt i sovjettiden, medlemmer ble fengslet, men drev, som andre religiøse grupper, aktivitet i det skjulte. Under Stalin ble en del Jehovas vitner deportert til Sibir – i 1949 og 1951 (Meduza 2017).

Moskva-menigheten i Jehovas vitner ble registrert i 1993, og i 1996 ble troende som hadde opplevd forfølgelse, rehabilitert juridisk gjennom et presidentdekret (SOVA, møte i Moskva november 2018). Samtidig var det en del motstand mot Jehovas vitner som man mente oppfordret til hat mot tradisjonell religion, i betydningen den russisk-ortodokse kirken. I 2004 forbød myndighetene i Moskva den lokale Moskva-menigheten, og i 2010 dømte den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg avgjørelsen fra 2004 for ulovlig. Menigheten i Moskva ble registrert på nytt i 2015 (Meduza 2017).

I årene før høyesterettsdommen i 2017 ble organisasjonen utsatt for myndighetsreaksjoner av ulik grad i ulike regioner. I St. Petersburg, som har vært kjent som en mer liberal by, kunne imidlertid Jehovas vitner være aktive uten inngripen fra myndighetene (diplomatkilde, e-post oktober 2017). Bøker og annet skriftlig materiale fra Jehovas vitner ble i økende grad påført listen over ekstremistisk litteratur (Meduza 2017). I årene fra 2010 til 2016 ble det registrert 185 voldshendelser eller trusler om vold mot Jehovas vitner (Fagan & Sibireva 2018, s. 68).

I flere byer i landet oppløste russiske myndigheter religiøse menigheter, og spesielt Jehovas vitners menigheter, ofte fordi de anså aktivitetene deres som ekstremistiske (U.S. Department of State 2017, s. 2, 10–11).

Før det generelle forbudet ble innført i 2017, var det først og fremst den administrative loven om forseelser som ble brukt mot Jehovas vitner. Ni menigheter ble stengt som følge av at de ble ansett som ekstremistiske: i områdene Taganrog (2009), Samara (2014), Abinsk (2015), Staryj Oskol, Belgorod, Elista, Orjol og Birobidzjan (2016) og Tsjerkesk (2017). De troende ble bøtelagt etter artikkel 20.29¹ i loven om administrative forseelser for å ha delt ut brosjyrer som ble ansett som ekstremistiske (SOVA, e-post oktober 2017).

I Taganrog pågikk «saken til de 16» fra 2011 til 2016. Saken omhandlet 16 Jehovas vitner mistenkt for å ha brutt forbudet mot aktiviteter i den lokalt registrerte menigheten som var blitt dømt som ekstremistisk. I 2015 ble alle de 16 medlemmene funnet skyldige (SOVA, e-post oktober 2017). De ble idømt bøter opptil 100 000 rubler, og fire av medlemmene ble dømt til betinget fengsel i fem og et halvt år (U.S. Department of State 2017, s. 10–11; Meduza 2017).

En diplomatkilde opplyste i 2017 at den regionale rettspraksisen mot Jehovas vitner på mange måter var vilkårlig før høyesterettsdommen kom i 2017. Diplomatkilden viste til domfellelser som førte til at publikasjoner fra Jehovas vitner ble betegnet som ekstremistiske, stenging av lokaler og høye bøter. Ifølge diplomatkilden medførte høyesterettsdommen at hele trossamfunnet, både lokalt registrerte menigheter og det sentrale administrative senteret, måtte stenge for godt.

3.4 Høyesterettsdommen fra 2017

Russisk høyesterett avsa 20. april 2017 en dom som erklærte Jehovas vitners administrative senter som en ekstremistisk organisasjon, og besluttet at det skulle forbys. Samtidig ble aktiviteten til de 395 lokalt registrerte menighetene av

¹ Artikkel 20.29 omhandler produksjon eller distribusjon av ekstremistisk materiale og kan gi fengsel på opptil 15 dager og konfiskering av forbudt litteratur. For organisasjoner er bøkene fra 50 000 til 100 000 rubler eller suspensjon av aktivitet i 90 dager (Lov om administrative forseelser 2001).

Jehovas vitner i Russland også erklært forbudt (Høyesterett i Russland 2017; Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Dommen var hjemlet i den føderale loven om bekjempelse av ekstremistiske handlinger. I forkant av dommen hadde Jehovas vitners administrative senter i Russland i mai 2016 mottatt en formell advarsel fra den føderale påtalemyndigheten i Russland om at ekstremistisk aktivitet var forbudt (Arnold 2016).

I Høyesteretts dom heter det at Russland har besluttet å stenge det administrative senteret til Jehovas vitner og dens lokalt registrerte menigheter, og overdra eiendommene deres til den russiske føderasjonen (Reuters 2017). Høyesterett opprettholdt dommen 17. juli 2017 etter ankebehandling (RFE/RL 2017).

Det er flere forklaringer på hvorfor russisk høyesterett konkluderte som den gjorde i 2017.

Mange trekker fram at Jehovas vitner blir sett på som en gruppe som representerer Vesten, og spesielt USA, siden organisasjonen har sin opprinnelse der. Det er en del motstand imot Jehovas vitner og det de står for, blant annet pasifisme, forkynnelse, bånd til utlandet og anti-statlige holdninger (møte med vestlige ambassader i Moskva, november 2018; HRW, møte i Oslo november 2018; SOVA, møte i Oslo november 2018). Russiske myndigheter omtaler Jehovas vitner som spioner for den vestlige verden. Selv om de ikke straffefølges for spionvirksomhet, trekkes dette fram i retorikken mot dem (SOVA, møte i Oslo november 2018). Russiske myndigheter hadde engasjert mange til å drive lobbyvirksomhet for et generelt forbud. Dette pågikk i mange år, og i 2017 fikk de gjennomført forbudet, ifølge SOVA (møte i Moskva, november 2018).

Mange trekker også fram den sterke stillingen til den russisk-ortodokse kirken som en mulig forklaring. Den russisk-ortodokse kirken ser på Jehovas vitner som en slags konkurrent, og en talsmann har uttalt at det er en fordel at Jehovas vitner nå ikke blir så synlige lenger. Det finnes ingen bevis for at kirken var direkte involvert i å drive fram et forbud, men den har uttalt seg positivt om høyesterettsdommen. Den russiske kirken ser på Jehovas vitner som ekstremister, men har samtidig sagt at den ikke støtter straffefølgelse av medlemmene (SOVA, møte i Oslo november 2018; vestlige ambassader, møte i Moskva november 2018; Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018).

Jehovas vitner blir av flere sett på som en totalitær sekt. Slik retorikk kommer fra såkalte eksperter på sekter, og også fra akademikere, aktivister og filosofer med nær tilknytning til kirken (SOVA, møte i Oslo 2018).

Myndighetene nører opp under frykten for Jehovas vitner, og trekker ofte fram at Jehovas vitner ikke tillater blodoverføring, noe som i verste fall kan medføre dødsfall. Det uttrykkes også ofte irritasjon over Jehovas vitners oppsøkende virksomhet, deres pasifisme og generelt deres bånd til utlandet.

3.5 Har det generelle forbudet ført til endret aktivitet?

Ifølge en representant for Jehovas vitner i Russland har medlemmene til en viss grad fortsatt med sin aktivitet etter at det generelle forbudet kom i april 2017. Representanten forklarte at dette er en del av det å være medlem av trossamfunnet og følger av deres religion (møte i Moskva, oktober 2018).

Selv om mye av aktiviteten er den samme som før forbudet kom, har de likevel måttet tilpasse den en del. Det finnes ingen egne «retningslinjer» for hvordan dette skal gjøres, men de bruker sunn fornuft, ifølge Jehovas vitner i Russland. De møtes for eksempel i mindre grupper enn de gjorde før, som regel hjemme hos noen. Det varierer også hvor møtene holdes: De holder ikke møter samme sted flere ganger på rad. Møtene avholdes også oftere digitalt, blant annet på Skype. Det er heller ikke lenger mulig å forkynne i det offentlige rom (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

Jehovas vitner foretar ikke lenger husbesøk med utdeling av brosjyrer, og har ikke trykket nytt religiøst materiale siden 2015. De fleste har Bibelen lastet ned på telefonen. De prøver fortsatt å rekruttere nye medlemmer, blant annet på skoler og arbeidsplasser, men er svært forsiktige (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

4 Aktuelle hjemler i straffeforfølgelsen av Jehovas vitner

4.1 Etter 2017 ble all aktivitet forbudt etter straffeloven

Reaksjonene mot Jehovas vitner endret seg på flere måter etter høyesterettsdommen i april 2017. Tidligere ble som nevnt mange publikasjoner fra Jehovas vitner stemplet som ekstremistiske etter administrativ lov om forseelser, og Jehovas vitner som distribuerte denne litteraturen, ble dømt for brudd på artikkel 20.29 i samme lov. Jehovas vitner kunne likevel delta i religiøse samlinger enkelte steder, besitte eiendom og opptre fritt (Forum 18, e-post oktober 2017).

Etter Høyesteretts beslutning er hele organisasjonen dømt som ekstremistisk etter loven om bekjempelse av ekstremisme, og all aktivitet for organisasjonen er forbudt etter straffeloven. Sistnevnte innebærer at Jehovas vitner ikke lenger har lov til å møtes, og hvis de samles eller mistenkes for å ha samlinger, risikerer de å bli anklaget for kriminell virksomhet, som igjen kan føre til høye bøter eller flere år i fengsel. Forbudet gjelder alle medlemmer av Jehovas vitner (Forum 18, e-post oktober 2017).

4.2 **Artikkel 282.2 – organisering av en ekstremistisk organisasjon**

Jehovas vitner som utøver aktivitet, risikerer nå å bli utsatt for straffeforfølgelse etter straffelovens artikkel 282.2 (Straffeloven 1996):

- Art. 282.2.1 – organisering av aktivitet for en ekstremistisk organisasjon dømmes til bøter fra 400 000 til 800 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner eller fengsel fra seks til ti år.
- Art. 282.2.1.1 – rekruttering for en ekstremistisk organisasjon dømmes til bøter fra 300 000 til 700 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner, tvangsarbeid fra to til fire år eller fengsel fra fire til åtte år.
- Art. 282.2.2 – deltagelse i aktivitet for en ekstremistisk organisasjon dømmes til bøter på 300 000 til 600 000 rubler eller beløp tilsvarende to til tre årslønner, tvangsarbeid fra ett til fire år eller fengsel fra to til seks år.
- Art. 282.3 – finansiering av en ekstremistisk organisasjon bøter fra 300 000 til 700 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner, tvangsarbeid fra ett til fire år eller fengsel fra tre til åtte år.

For flere detaljer om straffeutmåling, se straffeloven (1996).

4.3 **Besittelse av religiøs litteratur**

Besittelse av religiøs litteratur/religiøse tekster som vurderes som ekstremistiske, er imidlertid fremdeles en overtredelse av den administrative loven om forseelser artikkel 20.29, og kan straffes med bøter. Det er med andre ord ikke et kriminelt lovbrudd og kan ikke straffes etter straffeloven. Det er imidlertid straffbart etter straffeloven å ha brukt Bibelen, for eksempel å ha studert Bibelen sammen med andre. For å skaffe bevis på at personer har brukt Bibelen, raider politi, FSB og/eller Nasjonalgarden hjemmene til Jehovas vitner i forbindelse med bibelstudiegrupper der Jehovas vitner samles for å lese og studere Bibelen (Jehovas vitner i Russland, møte 2020).

5 **Reaksjoner mot Jehovas vitner**

Det var en kraftig økning i reaksjoner mot Jehovas vitner i løpet av 2019. Av det totale antallet kriminelle anklager rettet mot Jehovas vitner ved utgangen av 2019 (313), var rundt to tredeler registrert samme år. 18 personer ble dømt i løpet av 2019 (HRW 2020).

I 2020 fortsatte reaksjonene. Per 1. februar 2021 har totalt 430 personer blitt anklaget for brudd på artikkel 282.2. Per 1. februar sitter 35 personer i varetekt, 24 er i husarrest og 201 har forbud mot å forlate stedet/byen de bor i. 65 personer har blitt dømt (per 15. februar 2021), 39 i 2020. Ni personer soner for tiden straff i

fengsel (Jehovas Witnesses in Russia u.å.b; Jehova's Witnesses 2020e). Disse tallene forandrer seg fortløpende.

5.1 Husransaker

Siden 2017 har det blitt registrert til sammen rundt 1296 husransaker mot Jehovas vitner (tallene er fra 1. februar 2021). Ransaker har så langt funnet sted i 60 av Russlands 85 føderasjonssubjekter (Jehova's Witnesses in Russia u.å.b; Arnold 2020e). 489 ransaker ble gjennomført i 2019 (HRW 2020), 477 i 2020 (Jehova's Witnesses in Russia 2020d).

HRW har dokumentert en rekke av husransakelsene. Mønsteret som avtegner seg, er at de skjer mot hjemmene til Jehovas vitner eller steder der de holder bibelstudier. Ransakelsene utføres av politiet, ofte sammen med bevæpnede og maskerte Rosgvardia (Nasjonalgarden), spesialpoliti SOBR og FSB. Mange finner sted tidlig om morgenen. I de fleste ransakelsene HRW dokumenterte, deltok det to varevogner med til sammen 15–20 politipersonell på hvert raid. Politipersonell viste stort sett fram ransakelsesordre ved ankomst, men i kaoset som oppstod, hadde ofte ikke beboerne fått mulighet til å lese dokumentet. Noen beboere fortalte HRW at de ikke fikk tid til å kle på seg og måtte vente i timevis på at hjemmet deres ble ransaket. Politimennene konfiskerer ofte personlige eiendeler under ransakelsene, som smarttelefoner, lesebrett, datamaskiner og harddisker. Det samme gjelder religiøse tekster som Bibelen og sangbøker (HRW 2020).

Det rapporteres også om hardhendt behandling under husransaker, blant annet at dørene brytes opp, og politi stormer inn uten advarsel, legger beboerne på gulvet og sikter på dem (SOVA, møte i Moskva november 2018; HRW, møte i Oslo november 2018). HRW mente myndighetene anser Jehovas vitner som ekstremister, og også ønsker å framstille dem som farlige (HRW, møte i Oslo november 2018).

5.2 Overvåking

Myndighetene overvåker aktiviteten til personer de har i søkelyset og hjemmene deres. I mange saker skal myndighetene ha overvåket personer i månedsvis for deretter å pågripe dem når de har nok bevis (HRW 2020). Siden det er såpass kort tid siden forbudet ble innført, har politiet fortsatt god oversikt over hvem som er Jehovas vitner, særlig i mindre byer og tettsteder (Jehovas vitner, møte januar 2020).

FSB har infiltrert bibelstudier og gudstjenester ved å utgi seg for å være Jehovas vitner. De har tatt bilder og filmet under møter. Telefonsamtaler har også blitt avlyttet. Dette har senere blitt brukt som bevis i straffesaker (HRW 2020). Naboer har også rapportert til myndighetene at Jehovas vitner har hatt møter hjemme (Jehovas vitner, møte januar 2020).

5.3 Pågripelser og avhør

I forbindelse med husransaker pågripes ofte et større antall personer som tas med til FSB eller etterforskningskomiteen for avhør. Det gjennomføres ofte flere ransaker samtidig i en by (HRW 2020; Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020). Noen pågripes i andre situasjoner, for eksempel når de er ute på private ærender (HRW 2020). Slik Landinfo forstår det, er dette personer som politiet har overvåket en periode før pågrepelse.

Mange pågrepne blir løslatt fordi myndighetene ikke har kapasitet til å holde på og etterforske alle, eller fordi politiet ikke har tilstrekkelig bevis mot dem. I sakene som blir etterforsket, har som regel myndighetene konkrete bevis på at de pågrepne har organisert eller deltatt i et møte, eller på annen måte vært aktive (Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020).

I noen av straffesakene som HRW har undersøkt, har avhørene vart i mange timer, og de avhørte opplevde dette som svært stressende. I de fleste sakene hadde de pågrepne fått tilgang til advokat under avhøret. Politiet stilte dem spørsmål om deres religion, og ba om navn på deltagere og ledere og hva de gjør på møtene. Flere opplyste at politiet ba dem undertegne på papirer hvor de måtte love at de ikke skulle delta i «ekstremistiske» religiøse organisasjoner. En del av de pågrepne har henvist til artikkel 51 i den russiske grunnloven som stadfester retten til ikke å gi inkriminerende bevis om seg selv eller andre (HRW 2020).

De som er under etterforskning, blir enten plassert i varetekt, satt i husarrest eller løslatt, men med forbud mot å forlate byen/området. Det er domstolen som fatter vedtak om å varetektsfengsle eller sette en person i husarrest, mens det er etterforskeren i saken som bestemmer om en person skal ilegges utreiseforbud (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Per 1. februar 2021 var 35 personer i varetekt og 24 personer i husarrest (Jehovas Witnesses in Russia u.å.b). Landinfo har ikke hørt om at noen blir holdt varetektsfengslet uten vedtak fra domstolen, eller på uformelle steder.

5.3.1 Varetektsfengsling

På spørsmål om hvem som blir varetektsfengslet, svarte Jehovas vitner at det avhenger av hvor mye bevis FSB har på personene. Dersom det ikke foreligger klare bevis, men myndighetene likevel har grunn til mistanke, blir personene varetektsfengslet, mens etterforskerne etterforsker saken videre og skaffer flere bevis. Det handler også om å holde personer varetektsfengslet for å unngå at de skal forspille bevis, eller forlate landet (Jehovas vitner, møte januar 2020).

De fleste varetektsfengslede er anklaget for «organisering» av aktivitet, for eksempel møter. Men det sitter også personer i varetekt som er anklaget for «deltagelse» (Jehovas vitner, møte januar 2020).

De som har sittet varetektsfengslet, har ofte sittet i flere måneder, noen i opptil syv-åtte måneder, og noen enda lenger. Det har vært svært begrenset mulighet for å få besøk (HRW 2020).

Landinfo har analysert informasjon om sakene til personer som så langt er domfelt. Informasjonen er hovedsakelig innhentet fra Jehovas vitners nettside (Jehova's Witnesses in Russia u.å.a). Informasjonen viser at en del har sittet varetektsfengslet en periode, og deretter blitt løslatt i påvente av rettssak. De løslatte blir som regel ilagt utreiseforbud og eventuelt andre restriksjoner, slik som husarrest og forbud mot å bruke internett.

En del eldre personer er under etterforskning, og det sitter også en eldre i varetekt, ifølge Jehovas vitner. Organisasjonen var ikke kjent med at kvinner med små barn, er eller har vært varetektsfengslet. Det er generelt få kvinner med barn under etterforskning (Jehovas vitner, møte januar 2020).

5.4 Tilfeller av mishandling

Det er flere tilfeller der pågrepne Jehovas vitner hevder de har blitt mishandlet: under avhør, på ukjent sted og under soning.

- I februar 2019 skal syv Jehovas vitner ha blitt utsatt for kvelningsforsøk, slag og elektrisitet under avhør i Surgut i regionen Khanti-Mansisk (HRW 2020).
- I juni 2019 skal en anholdt person i Kaluga ha blitt nektet mat i flere dager og festet til en radiator i et døgn (Forum 18 News Service 2020).
- I februar 2020 skal politimenn fra Nasjonalgarden ha pågrepet et Jehovas vitne, Vadim Kutsenko, i byen Chita. Ifølge Kutsenkos advokat (som sitert i Reuters 2020) skal de ha kjørt ham til et øde område og mishandlet ham for å få ham til å tilstå og gi informasjon om andre Jehovas vitner.
- I februar 2020 skal fengselsbetjenter i Orenburg straffekoloni nr. 1 ha mishandlet fem Jehovas vitner da de ankom straffekolonien for å sone en straff de var blitt idømt. Lokale fengselsmyndigheter avviser at dette har skjedd, men har satt i gang en undersøkelse. En av de fem skal ha fått påvist brukne ribbein (Arnold 2020a). Per desember 2020 hadde det ikke blitt satt i gang noen strafferettslige tiltak mot overgriperne (Arnold 2020e).
- Fem Jehovas vitner i Voronezh har klaget på at de har blitt utsatt for tortur av politi og sikkerhetspoliti. Alle fem har forklart at de ble slått etter at de ble arrestert, med krav om tilståelse. Én har forklart at han i juli 2020 ble mishandlet ved pågripelse og under avhør. FSB skal ha vridd armen hans bak ryggen, og plassert en pose over hodet hans. Han skal også ha brukket et ribbein. En annen skal omtrent på samme tid ha opplevd lignende mishandling. Han skal ha fått en pose over hodet og blitt slått under avhør (Russia Religion News 2020).

5.5 Domfellelser

Per 15. februar 2021 er det kjent at 65 personer har blitt dømt for brudd på straffeloven artikkel 282.2 (1) eller (2) (Jehova's Witnesses in Russia u.å.b). Over dobbelt så mange ble dømt i 2020 (39) som i 2019 (18) (Jehova's Witnesses in Russia 2020d). Ni domfelte soner dom i straffekoloni (per 15. februar 2021) (Jehova's Witnesses in Russia u.å.b).

Domfellelsene omfatter personer som har organisert aktivitet (282.2.1), deltatt i aktivitet (282.2.2), eller begge deler, ifølge Landinfos analyse.² Av de 65 domfelte har rett i overkant av 20 personer blitt dømt for å ha organisert aktivitet, mellom 25 og 30 personer blitt dømt for å ha deltatt i aktivitet og resten blitt dømt for både organisering og deltagelse/finansiering.

5.5.1 Straffeutmåling

Straffen som idømmes for *organisering* av aktivitet, varierer fra ubetinget fengsel til bøter. 14 personer (per 15. februar 2021) er dømt til ubetinget fengsel mellom ett og seks år. Den strengeste straffen er på 7,5 års ubetinget fengsel (ikke anket enda). Resten er dømt til betinget fengsel eller bot. Bøtene ligger på mellom 300 000 og 500 000 rubler (ca. 40 000–58 000 NOK). Dette tilsvarer omtrent en gjennomsnittlig årslønn i Russland. I noen saker skal boten ha blitt redusert fra 600 000 rubler til 300/350 000 rubler etter behandling i ankesdomstol. Bøtene som gis for organisering, ligger et par hundre tusen rubler høyere enn bøtene som gis for deltagelse (se under).

De som er dømt for *deltagelse*, har blitt idømt bøter eller betinget fengsel, de fleste betinget fengsel. Straffen varierer fra ett til to år, de fleste fikk to år. Blant dem som ble idømt bøter, lå boten på 300 000–350 000 rubler. Ingen har blitt idømt ubetinget fengsel kun for deltagelse, bare i kombinasjon med organisering av aktivitet.

I de sakene der personer er dømt for *både* deltagelse og organisering av aktivitet, har straffene variert fra ubetinget fengsel til bøter.

I omtrent alle sakene konkluderer domstolen med en markant mildere straffeutmåling enn det påtalemyndigheten ber om. Jehovas vitner (møte, januar 2020) mente dette er en måte for dommerne å signalisere at de vet de ikke har med kriminelle å gjøre, samtidig som de ikke har «annet valg» enn å dømme. I saker med tiltaler om organisering av aktivitet, ber påtalemyndigheten vanligvis om ubetinget fengselsstraff i seks til åtte år, mens domstolen har omtrent halvert straffen, eller gitt betinget straff eller bøter. Når det gjelder deltagelse i aktivitet,

² Analysen er basert på informasjon publisert på hjemmesiden til Jehovas vitner i Russland om domfellelser. Landinfo har i liten grad tilgang på dommene, blant annet som følge av at dommer i ekstremismesaker ofte ikke publiseres.

har påtalemyndigheten bedt om rundt tre års betinget eller ubetinget fengsel, mens de idømte straffene har ligget på rundt to års betinget straff eller bøter.

Noen har, som nevnt, blitt dømt til å betale bøter på rundt ett års gjennomsnittlig inntekt. På spørsmål om hva som skjer dersom den domfelte ikke kan betale ilagt bot, svarte Jehovas vitner (møte, januar 2020) at eiendom eller eiendeler kan bli konfiskert. Inntekt kan også bli inndratt. De kjente imidlertid ikke til at noen ikke hadde klart å betale boten, eller blitt hjemløse som følge av de ikke kunne betale den. Vanligvis hjelper familier og venner til.

Det er ingen som så langt har blitt frifunnet for brudd på art 282.2 (1) eller (2) etter behandling i førsteinstans. I oktober 2020 ble imidlertid et Jehovas vitne i delrepublikken Kabardino-Balkaria frifunnet etter anklager om brudd på art 280.1 om oppfordring til ekstremistisk aktivitet (Arnold 2020d).

5.5.2 Tilleggsrestriksjoner

En del av de som idømmes betingede straffer eller bøter, får såkalte tilleggsrestriksjoner. Dette kan være forbud mot å gå ut, besøke bestemte steder, reise eller stille til valg, eller påbud om å varsle myndighetene om endring av bosted eller arbeid (Arnold 2020d).

Felles for mange av de anklagede og dømte er at de plasseres på den såkalte Rosfinmonitoring-listen, eller Federal Financial Monitoring Service (HRW 2020). Dette er en statlig føderal tjeneste for overvåking og bekjempelse av hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme (Federal Financial Monitoring Service u.å.). Rosfinmonitoring fører liste over organisasjoner og personer knyttet til ekstremistisk aktivitet og terrorisme (HRW 2020).

Anklager om brudd på terror- eller ekstremismelovgivning eller rettskraftige dommer danner grunnlag for å bli oppført på listen. Felles for alle er at de blir underlagt økonomiske restriksjoner. I praksis innebærer dette at alle former for økonomiske transaksjoner, blant annet utbetaling (fra bank) av pensjon, trygd, lønn og innbetaling av skatt, blir kontrollert. Bankkort blir sperret (anonym kilde, e-post 2014). Så vidt Landinfo forstår, må man møte opp i banken, og det er bare mulig ta ut begrensede beløp.

Ifølge en representant for SOVA (e-post 2019) blir man på Rosfinmonitoring-listen til man strykes fra kriminalregisteret, som er åtte år etter løslatelse.

5.5.3 Saker sendt tilbake fra domstolen til påtalemyndigheten

I flere tilfeller har domstolen sendt saken tilbake til påtalemyndigheten fordi bevisene ble ansett som svake. Landinfo kjenner ikke til hvor mange saker det dreier seg om, men inntrykket er at det er snakk om en håndfull saker, kanskje

noen flere. I noen av disse sakene har påtalemyndigheten klaget avgjørelsen inn for en høyere domstol og fått medhold (Jehova's Witnesses in Russia u.å.a).

5.5.4 Henleggelser

To saker skal per 18. desember 2020 ha blitt henlagt mens de var under etterforskning. Én sak var i Arkhangelsk region, den andre i Sakhalin. I den ene saken mente etterforskerne at anklagede hadde utøvd retten til å praktisere sin religion ved å ha andre Jehovas vitner hjemme hos seg. I den andre saken mente FSB at aktiviteten var av generell religiøs karakter, hvilket er i overensstemmelse med retten til å praktisere sin religion, som er tillatt i Russland (Arnold 2020d).

5.5.5 Ankebehandling

De fleste dommene i førsteinstans (distriktsdomstoler) har blitt anket til anneninstans (regionaldomstoler), og i de aller fleste tilfellene har dommene fra førsteinstans blitt opprettholdt. Det er imidlertid noen tilfeller der dommene i førsteinstans har blitt omgjort i annen instans. Det er ingen som så langt har blitt frifunnet etter ankebehandling, men straffen har blitt redusert, som regel fra ubetinget til betinget fengsel (Arnold 2020d).

- Den 25. mars 2020 omgjorde regionaldomstolen i Penza dommene til seks personer. Én var dømt til ubetinget fengsel i seks år i desember 2019 (Vladimir Alusjkin) i Lenin distriktsdomstol i Penza (førsteinstans), mens de fem andre, hvorav en var Alusjkins ektefelle, ble dømt til betinget fengsel i to år. Dette var første gang en ankedomstol omgjorde dommene til Jehovas vitner. Det er uklart hvilke vurderinger som ble lagt til grunn. Saken ble sendt tilbake til distriktsdomstolen for ny behandling. Påtalemyndigheten anket avgjørelsen (Moscow Times 2020; Arnold 2020b; Jehova's Witnesses 2020d). Den 16. september 2020 omgjorde Penza regionaldomstol dommen til Alusjkin til fire års betinget fengsel, mens dommen til de andre fem ble stående (Jehova's Witnesses 2020d).
- Gennadij Shpakovskij ble den 9. juni 2020 i Pskov byrett dømt til 6,5 års ubetinget fengsel for brudd på art. 282.2 (1) og art. 282.3 (1). Den 3. august 2020 omgjorde Pskov regionaldomstol dommen til betinget fengsel (Jehova's Witnesses in Russia 2020c).

5.5.6 Soning

Det er per i dag ikke mange under soning. Dette er fordi mange er dømt til betinget fengsel og derfor ikke skal sone straff (med mindre de begår et nytt lovbrudd), eller at saken fortsatt er under ankebehandling. De som er under soning, har blitt sendt til vanlige straffekolonier i rimelig nærhet til hjemstedet

(Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Per 1. februar 2021 soner ni personer i straffekolonier (Jehova's Witnesses in Russia u.å.b).

5.6 Andre reaksjoner

5.6.1 Oppsigelser

Siden 2017 har minst 18 Jehovas vitner mistet jobben i elleve ulike regioner i Russland. De skal selv ha sagt opp som følge av at de ble presset av lokale politimyndigheter, rapporterte Jehovas vitner på sin hjemmeside i april 2020 (Jehova's Witnesses in Russia 2020b). Faren for å miste jobben gjelder spesielt hvis personen er lærer, lege eller har en annen statlig stilling (Jehovas vitner i Russland, e-post 2018).

Det var også tilfeller hvor Jehovas vitner ble oppsagt grunnet sin tro før det generelle forbudet kom, men det har blitt flere tilfeller etter høyesterettsdommen. Tidligere var det mulig for Jehovas vitner å få prøvd oppsigelsessaken sin for retten og vinne fram. Dette er ikke lenger mulig (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018; SOVA, møte i Moskva november 2018). I tillegg er personer som er under etterforskning og ilagt restriksjoner som varetektsfengsling eller husarrest, forhindret fra å jobbe (Jehova's Witnesses in Russia 2020b).

5.6.2 Trussel om å bli fratatt barna

Jehovas vitner frykter at de kan bli fratatt barna sine. Det har sin bakgrunn i en plenumsuttalelse fra russisk høyesterett den 14. november 2017, som sier at foreldre kan «miste foreldreretten ved domstolsavgjørelse» dersom de involverer barna i aktiviteter for «ekstremistiske» religiøse organisasjoner (Russlands høyesteretts plenum 2017). Det foreligger per i dag ingen informasjon om at Jehovas vitner har blitt fratatt barna sine. Uttalelsen har imidlertid blitt brukt som trussel fra politiet i flere tilfeller, blant annet for at de skal samarbeide med politiet (Jehova's Witnesses in Russia 2020a; Jehovas vitner i Russland, video-samtale desember 2020).

5.6.3 Rapportering om Jehovas vitner fra helsepersonell

Som tidligere nevnt, motsetter Jehovas vitner seg blodoverføring. I Russland må en pasient samtykke til blodoverføring. Vanligvis får behandlingsinstitusjonene tillatelse fra domstolen til å gjennomføre blodoverføring på barn i tilfeller der foreldrene nekter (SOVA, e-post 2020). Påtalemyndigheten har sendt brev til helseinstitusjoner om å rapportere om tilfeller der Jehovas vitner nekter blodoverføring. Landinfo kjenner ikke til at påtalemyndigheten har foretatt seg noe i de tilfellene som har blitt rapportert, men personene det har blitt varslet om,

holdes angivelig under oppsikt (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018 og e-post januar 2019; SOVA, e-post 2020).

5.6.4 Trakassering av barn

Siden 2016 har det i en rekke regioner blitt rapportert minst 18 tilfeller av ulike former for trakassering av barn. Fem tilfeller fant sted i 2020. I en del tilfeller handlet det om at politiet oppsøkte barn på skoler og stilte spørsmål om deres religion og om foreldrene deres, uten at verken foreldre, verge eller juridiske representanter var til stede (Jehova's Witnesses in Russia 2020a).

5.6.5 Tap av statsborgerskap

I løpet av 2020 mistet noen få Jehovas vitner det russiske statsborgerskapet sitt. Dette er personer som har hatt annet statsborgerskap enn russisk tidligere.

Avgjørelsen om å frata statsborgerskap er basert på den føderale loven 243-FZ fra 2017. Loven gir adgang til å tilbakekalle russisk statsborgerskap for personer som er dømt for ekstremisme eller terrorisme. Argumentasjonen bak slike tilbakekallelser er at dommen beviser at søkeren på tidspunktet for innvilgelse av russisk statsborgerskap på falskt grunnlag lovet å respektere russiske lover og den russiske grunnloven (SOVA 2017).

Loven setter ingen tidsbegrensning for når statsborgerskap kan tilbakekalles, men omfatter ikke personer som fikk russisk statsborgerskap ved fødsel (SOVA 2017; Jehovas vitner i Russland, e-post august 2020). Loven omtaler ikke tilfeller der en person ikke har et statsborgerskap fra før, slik som tilfellet var med Jevgenij Kim.³

Etter Landinfos erfaring har to Jehovas vitner blitt fratatt statsborgerskapet: Feliks Makhammadijev og Konstantin Bazhenov. Makhammadijev ble fratatt sitt russiske statsborgerskap i april 2020 som følge av at han i september 2019 ble dømt for brudd på art. 282.2 (1) for å ha organisert aktiviteter for Jehovas vitner. Makhammadijev ble født i Usbekistan og var usbekisk borger, men skal ha flyttet til Saratov i Russland sammen med sin mor i 2002. Etter løslatelse fra fengsel ble han deportert til Usbekistan i januar 2021 (Versija Saratov 2020; Jehova's Witnesses in Russia 2021a). I liket med Makhammadijev ble Bazhenov fratatt sitt russiske statsborgerskap i april 2020 som følge av at han i september 2019 ble dømt for brudd på art. 282.2 (1) for å ha organisert aktiviteter for Jehovas vitner. Bazhenov skal ha blitt russisk statsborger i 2009, og bodde i Ukraina og var

³ Jevgenij Kim ble dømt for ekstremisme for å ha vært aktiv i den muslimske bevegelsen Said Nursi. Han ble fratatt sitt russiske statsborgerskap i januar 2019. Han ble født i Usbekistan, men har ikke hatt usbekisk statsborgerskap. Usbekistan vil ikke ta imot ham. Han har sittet i uttransporteringssenter siden han ble løslatt (Arnold 2020c).

ukrainsk borger før det (OVD-info 2020). Landinfo er ikke kjent med om Bazhenov er løslatt og har blitt forsøkt deportert tilbake til Ukraina.

6 Hvem er mest utsatt for reaksjoner fra myndighetene?

Ifølge HRW (møte i Oslo, november 2018) vil følgende grupper av personer stå i fare for å bli anklaget for brudd på artikkel 282.2:

- Personer som har jobbet for det administrative senteret i St. Petersburg, og hvor dette kan dokumenteres, eller som har hatt eller mistenkes for å ha hatt noe med senteret å gjøre. HRW hadde ikke informasjon om hvor stor denne gruppen er.
- Grunnleggere av de 395 lokale menighetene.
- De som er ekstra aktive til å forkynne.
- De som har rollen som eldste og distriktsmentorer.
- Vanlige medlemmer som for eksempel låner ut leiligheten sin til møter.
- Personer som ber, siden dette også er en forbudt aktivitet.
- Jo mer aktiv og synlig et Jehovas vitne er, jo større risiko vil det være for å komme i myndighetenes søkelys. Å være aktiv er en naturlig del av det å være Jehovas vitne (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018; HRW, møte i Oslo november 2018).

De ovennevnte gruppene sammenfaller med informasjon om hvem som pågripes på Jehovas vitners nettsted (Jehova's Witnesses in Russia u.å.a).

6.1 Kjønn og alder

En oversikt over det totale antallet Jehovas vitner som hittil har hatt en anklage mot seg (430 per 1. februar 2021), viser at de fleste er menn, og at rundt 85 personer er kvinner (Jehova's Witnesses in Russia u.å.c).

Ifølge HRW, som har studert saker under etterforskning, er menn mellom 27 og 45 år den største gruppen. Neste gruppe er menn mellom 46 og 55 år (møte i Oslo, november 2018). Det er også tilfeller der eldre har blitt anklaget. I regionen Stavropol var en 89 år gammel dame under etterforskning i desember 2019, og en 85 år gammel dame har blitt stilt for retten i Vladivostok (HRW 2020). Også yngre mennesker har blitt anklaget. Den hittil yngste (Darja Dulova) var 18 år da hun ble arrestert i 2018 i Sverdlovsk-regionen. Hun ble dømt til ett års betinget fengsel i januar 2020 (Jehova's Witnesses in Russia u.å.c). Det er Landinfos inntrykk at svært få under 20 år anklages.

Når det gjelder de domfelte, var 47 personer menn og 12 kvinner (per 15. januar 2021). Den eldste var 74 år, den yngste 23 (Jehova's Witnesses in Russia 2021b). Etter det Landinfo kan se, er de fleste domfelte i 40-50-årene.

6.2 Aktivitet i organisasjonen/menigheten

For å bli anklaget for å ha *organisert aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.2 (1)), er det tilstrekkelig å ha holdt et møte hjemme hos seg. Personen som har snakket mest under et møte, kan også bli anklaget for organisering. Når myndighetene begrunner hvorfor en person er anklaget for å ha organisert aktivitet, viser de ofte til at en person har ledet (conducted) et møte. Hvem som helst kan kalle sammen til et møte, og det trenger ikke nødvendigvis å være de eldste som gjør dette (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

En person som anklages for å organisere aktivitet, kan samtidig bli anklaget for å *delta* i en aktivitet (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Dette ser vi av flere dommer; at personer er dømt for både å organisere og delta i en og samme dom (se kapittel 5.5.1).

For å bli anklaget for å ha *deltatt i aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.2 (2)) ser vi at det er tilstrekkelig å ha deltatt på et møte hjemme hos noen andre. Anklager om deltagelse omfatter også rekrutterings- og forkynningsaktivitet, lesing av religiøse tekster, mv.

Videre har det vært tilstrekkelig at myndighetene har funnet penger hjemme hos Jehovas vitner for å bli anklaget for å *finansiere aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.3). Dette kan ha vært penger til husholdningen, mens myndighetene har hevdet det var midler til å videreføre aktiviteten til Jehovas vitner (Jehovas vitner, møte januar 2020).

Informasjon om domfelte viser at per 28. januar 2021 har fire personer blitt dømt for å finansiere aktivitet for en ekstremistisk organisasjon, i kombinasjon med å ha organisert aktivitet for en ekstremistisk organisasjon (Jehova's Witnesses in Russia 2021a).

6.3 Posisjoner i organisasjonen

Av de 430 personene som har blitt anklaget så langt, har omtrent to tredjedeler vært såkalte eldste (se kapittel 2.1) (Jehovas vitner i Russland, e-post januar 2021). FSB vil som regel først ønske å lokalisere hvem som leder eller er de «eldste» i en menighet, eventuelt hvem som er registrert som grunnleggere av de lokalt registrerte menighetene (som regel 10–20 personer). Eldste blir vanligvis anklaget for å ha organisert aktivitet, men de kan også bli anklaget for deltagelse. Det er relativt lett å skaffe bevis mot både de eldste og mot grunnleggerne av de lokale menighetene (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

6.4 Kvinner

Kvinner som selv har vært aktive, kan bli pågrepet, både unge og eldre (se kapittel 6.1). Kvinner møtes ofte sammen med andre kvinner. Da vil som regel kvinnen som har møtet hjemme hos seg, bli anklaget for organisering av møtet, og de andre anklaget for deltagelse. Kvinner leder ikke et møte hvis det er menn til stede. Da ledes møtet av en mann, og det vil være han som anklages for organisering. De andre deltagerne, herunder kvinner, vil da kunne anklages for deltagelse (Jehovas vitner, møte januar 2020).

Kvinner blir sjelden anklaget kun fordi de er gift med et Jehovas vitne. De må da ha vært til stede på et møte, eller drevet annen aktivitet, for å bli pågrepet. Det er flere tilfeller der ektepar er under etterforskning, men da har begge vært aktive (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

6.5 Geografiske variasjoner

Det er per i dag 85⁴ regioner (føderasjonssubjekter) i Russland. Per 30. desember 2020 hadde russiske myndigheter åpnet straffesaker mot Jehovas vitner i 60 regioner (Jehova's Witnesses in Russia 2020d). Dette tallet endrer seg fortløpende. Moskva by var av ulike grunner lenge skånet for pågripelser. Den 24. november 2020 pågrep imidlertid tropper fra Nasjonalgarden og FSB en rekke Jehovas vitner i Moskva by etter å ha gjennomført rundt 20 husransaker. Tre menn skal ha blitt anklaget for brudd på art. 282.2 (1) (organisering), mens to skal ha blitt mistenkt. To personer skal ha blitt mishandlet under pågrepelse (Arnold 2020e). I februar 2021 var det nye pågripelser i Moskva by og Moskva region, der flere ble pågrepet (Jehova's Witnesses in Russia 2021c). Kilder Landinfo har snakket med de siste årene, har ment det bare var et spørsmål om tid før det ville komme pågripelser også i Moskva. Så vidt vi vet, har det ikke vært noen pågripelser i St. Petersburg enda.

Antallet pågrepne er ganske jevnt fordelt mellom regionene, og det er ingen regioner som peker seg klart ut med hensyn til et høyt antall pågripelser.

Jehovas vitner syntes selv det var vanskelig å gi noen generell forklaring på hvorfor det i noen regioner ikke har funnet sted pågripelser eller husransaker, da vi spurte dem om dette i januar 2020. I Irkutsk bor det mange Jehovas vitner. De har en sterk rolle i samfunnet der, hvilket kan forklare hvorfor myndighetene er mer varsomme (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). I Tsjetsjenia og Ingusjetia, som er muslimsk befolket, bor det ingen kristne.

⁴ Inkludert Krim og Sevastopol, som folkerettslig sett ikke er en del av Russland.

Skriftlige kilder

- Arnold, V. (2016, 24. mai). Russia: Jehovah's Witnesses face possible liquidation. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://forum18.org/archive.php?article_id=2181 [lastet ned 10. februar 2021]
- Arnold, V. (2020a, 27. februar). Russia: More Jehovah's Witnesses tortured this month. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2549 [lastet ned 10. februar 2021]
- Arnold, V. (2020b, 3. april). Russia: 32nd Jehovah's Witness criminal conviction. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2560 [lastet ned 10. februar 2021]
- Arnold, V. (2020c, 13. juli). 15 months in deportation centre so far. *Forum 18*. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2585 [lastet ned 10. februar 2021]
- Arnold, V. (2020d, 25. november). Russia: «Extremist organisation» trial outcomes: fines and suspended sentences. *Forum 18*. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2620 [lastet ned 10. februar 2021]
- Arnold, V. (2020e, 18. desember). Russia: Raids, investigations, torture. *Forum 18*. Tilgjengelig fra https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2624 [lastet ned 10. februar 2021]
- Fagan, G. & Sibireva, O. (2018, juni). Violence toward "nontraditional" faiths in Russia. I: Olikier, O.: (Red.), *Religion and Violence in Russia. Context, manifestations and policy*. Washington: CSIS, dvs. Center for Strategic and International Studies, 67–92. Tilgjengelig fra https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/180530_Olikier_ReligionandViolenceinRussia_Web.pdf [lastet ned 10. februar 2021]
- Federal Financial Monitoring Service (u.å.). About Rosfinmonitoring. Moskva: Federal Financial Monitoring Service. Tilgjengelig fra <http://www.fedsfm.ru/en/about> [lastet ned 10. februar 2021]
- Forum 18 News Service (u.å.). *About*. Oslo: Forum 18. Tilgjengelig fra <http://www.forum18.org/forum18.php> [lastet ned 10. februar 2021]
- Forum 18 News Service (2020, 13. april). Impunity for officials who torture? Forum 18. Tilgjengelig via Ecolnet <https://www.ecoi.net/en/document/2026481.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2020, 9. januar). *Russia: Escalating persecution of Jehovah's Witnesses*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2020/01/09/russia-escalating-persecution-jehovahs-witnesses> [lastet ned 10. februar 2021]
- [Høyesterett i Russland] (2017, 20. april). *Case nr. AKPII7-238*. Moskva: Høyesterett i Russland. Tilgjengelig fra [https://www.iclrs.org/content/blurp/files/Supreme%20Court%20of%20the%20Russian%20Federation%20-%20Case%20AKPII7-238%20\(2017\)%20-%20Vovk%20English%20Translation.pdf](https://www.iclrs.org/content/blurp/files/Supreme%20Court%20of%20the%20Russian%20Federation%20-%20Case%20AKPII7-238%20(2017)%20-%20Vovk%20English%20Translation.pdf) [lastet ned 11. mai 2020]
- [Høyesterett i Russland] (2017, 14. november). *Resolution of the Supreme Court Plenum of the Russian Federation*. Tilgjengelig fra <http://www.supcourt.ru/en/files/26618/> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å.a). Home. *Riga: Jehovah's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://www.jw-russia.org/en/> [lastet ned 10. februar 2021]

- Jehova's Witnesses in Russia (u.å.b). *Imprisoned for their faith*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/docs/prison.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å.c). Prisoners of conscience. *Riga: Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/prisoners.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2020a, 6. april). Little victims of big injustice. Children of Jehova's witnesses are detained, interrogated, humiliated. *Riga: Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/news/2020/04/6.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2020b, 23. april). Russia loses conscientious workers as attacks on faith go on. *Riga: Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/news/2020/04/13.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2020c, 3. august). The Pskov Regional Court replaced Gennadiy Shpakovskiy's prison sentence with a suspended sentence. The believer has already been released. *Riga: Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/news/2020/08/1.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses (2020d, 16. september). The appeal filed in the city of Penza reversed the prison sentence for Vladimir Alushkin. Six believers received a suspended sentence. *Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jwrussia-origin.o11n.jw-cd-orchestration-prd.10aws.org/news/2020/09/7.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2020e, 30. desember). Jehova's witnesses under the yoke of repression. Results of 2020. *Riga: Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/news/2020/12/11.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2021a, 15. januar). What types of sentencing are Jehova's Witnesses receiving? *Riga: Jehova's Witnesses*. Tilgjengelig fra <https://jwrussia-origin.o11n.jw-cd-orchestration-prd.10aws.org/news/about/faq/7.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2021b, 22. januar). Feliks Makhammadiyev has been freed. He was deported from Russia and met his wife at the railway station in Tashkent. *Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://www.jw-russia.org/news/2021/01/4.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Jehova's Witnesses in Russia (2021c, 11. februar). Two Jehovah's Witnesses are detained in Moscow and a criminal case for practicing their faith is initiated. Some believers are reporting beatings. *Jehova's Witnesses in Russia*. Tilgjengelig fra <https://jwrussia-origin.o11n.jw-cd-orchestration-prd.10aws.org/news/2021/02/4.html> [lastet ned 15. februar 2021]
- Jehovas vitner (u.å.). *Hva er en pioner?* Holbæk: Jehovas vitner. Tilgjengelig fra <https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/jehovas-vilje/jw-pioner/> [lastet ned 10. februar 2021]
- Library of Congress (u.å.). *Legal provisions on fighting extremism: Russia*. Washington, D.C.: Library of Congress. Tilgjengelig fra <https://www.loc.gov/law/help/fighting-extremism/russia.php> [lastet ned 10. februar 2021]
- [Lov om administrative forseelser] (2001, siste tillegg fra 29. juli 2017). Kodeks Rossjskoj Federatsii obadministrativnykh pravoarusjenijakh [Den russiske føderasjons lov om administrative forseelser]. Tilgjengelig via Consultant.ru. https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/ [lastet ned 10. februar 2021]
- Meduza (2017, 21. april). Verkhovnij sud RF zapretil «Svidetelej jegovij» [Høyesterett forbød Jehovas vitner]. *Meduza*. Tilgjengelig fra <https://meduza.io/feature/2017/04/21/odna-neskonchaemaya-proverka> [lastet ned 10. februar 2021]

- Moscow Times (2020, 26. mars). Russia overturns first Jehova's Witnesses convictions. *Moscow Times*. Tilgjengelig fra <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/26/first-conviction-of-jehovahs-witnesses-overturned-in-russia-a69762> [lastet ned 10. februar 2021]
- OVD-info (2020, 19. mai). Rossija otzvala grazhdanstvo esjtsje odnogo posledovatelja Cvidetelej Iegovy [Russland fratar statsborgerskapet til enda et Jehovahs vitne]. *OVD-info*. Tilgjengelig fra <https://ovdinfo.org/express-news/2020/05/19/rossiya-otozvala-grazhdanstvo-eshche-odnogo-posledovatelya-svideteley-iegovy> [lastet ned 10. februar 2021]
- Reuters (2017, 20. april). Russian court bans Jehovah's Witnesses as extremist. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-russia-religion-jehovah-s/russian-court-bans-jehovahs-witnesses-as-extremist-idUSKBN17M1ZT> [lastet ned 10. februar 2021]
- Reuters (2020, 14. februar). Russian Jehova's Witness adherent was tortured in custody, says lawyer. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-russia-politics-religion/russian-jehovahs-witness-adherent-was-tortured-in-custody-says-lawyer-idUSKBN2081VP> [lastet ned 10. februar 2021]
- RFE/RL (2017, 17. juli). Russian Supreme Court upholds ruling banning Jehovah's Witnesses. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/russia-jehovah-s-witness-ban-upheld/28621481.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- Russia Religion News (2020, 7. august). Voronezh troops using torture on Jehova's Witness. *Russia Religion News*. Tilgjengelig fra <https://www2.stetson.edu/religious-news/200807b.html> [lastet ned 10. februar 2021]
- SNL, dvs. Store norske leksikon. *Jehovas vitner* (sist endret 9. november 2020). Oslo: Store Norske Leksikon. Tilgjengelig fra https://snl.no/Jehovas_vitner [lastet ned 10. februar 2021]
- SOVA, dvs. Center for Information and Analysis (2017, 31. juli). Putin podpisal zakon o lisjenii grazhdanstva osuzjennykh za terrorizm i ekstremizm [Putin underskrev en lov om tap av statsborgerskap for de som er dømt for terrorisme og ekstremisme]. *Moskva: SOVA*. Tilgjengelig fra <https://www.sova-center.ru/misuse/news/lawmaking/2017/07/d37585> [lastet ned 10. februar 2021]
- [Straffeloven] (1996, 13. juni). *The Criminal Code of the Russian Federation No. 63-FZ of June 13, 1996*. Tilgjengelig fra <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1747> [lastet ned 10. februar 2021] [Abonnementstjeneste]
- U.S. Department of State (2017, 15. august). *International Religious Freedom Report for 2017 – Russia*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/269104.pdf> [lastet ned 10. februar 2021]
- Versija Saratov (2020, 13. mai). Osyzjdenno go za ekstemizm tsjlana zapresjtsjennoj v RF organnizatsii "Svideteli Iegovy" iz Saratova lisjili possijskogo grazhdanstva [Et medlem av den forbudte organisasjonen Jehovahs vitner i Saratov i Russland ble fratatt sitt russiske statsborgerskap]. *Versija Saratov*. Tilgjengelig fra <https://nversia.ru/news/osuzhdenno go za-ekstremizm-chlena-zapreshchennoy-v-rf-organizacii-svideteli-iegovy-iz-saratova-lisjili-rossijskogo-grazhdanstva/> [lastet ned 10. februar 2021]

Muntlige kilder

Andersen, H. Representant for Jehovahs vitner i Norge. Møte 22. november 2019.

Anonym kilde, e-post 2014.

Diplomatkilde. E-post oktober 2017.

Forum 18. E-postutveksling via Helsingforskomiteen 10. og 17. oktober 2017.

HRW, dvs. Human Rights Watch. Møte i Oslo 19. november 2018.

Jehovas vitner i Russland. Møte i Moskva 31. oktober 2018 og i Riga 28. januar 2020. E-postkorrespondanse 8. og 9. oktober 2018, 21. november 2018 og 15. januar 2019, 6. august 2020, 29. januar 2021). Videosamtale 7. desember 2020.

SOVA. Møte i Moskva 1. november og i Oslo 19. november 2018. E-post oktober og november 2017, april 2019, mai 2020.

Vestlige ambassader. Møte i Moskva 2. november 2018.